

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNDEKİ YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA KÜLTÜRÜ İLE FIRSAT MALİYETİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

İsmail IŞIKTAŞ¹

ORCID: 0000-0001-9460-4646

Öz

Sosyal politikalar kapsamında, savunma sektöründe çalışan kadrolu ve sözleşmeli kamu personeli ile zorunlu askerlik hizmetini gerçekleştiren erler için farklı düzenlemelere yer verilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde silah arkadaşlığı yaklaşımının getirdiği yardımlaşma ve dayanışma kültürü sonucu bu grupta yer alanlara sürekli ve günün koşullarına göre güncellenen bir gelir seviyesi ihtiyacının karşılanması kaçınılmaz hale gelmiştir. TSK personeli tarafından kurulan vakıf ve derneklerin sunduğu hizmetler kapsamında hak sahiplerine ölüm ve maluliyet tazminatı, cenaze ve defin giderleri, çocuklarının eğitim ihtiyacına yönelik eğitim bursu/yardımları, konut edindirme yardımı vb. birçok alanda yardım ve dayanışmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Zaman içerisinde, dezavantajlı gruplar içerisinde bulunan şehit yakınları ile harp ve vazife malulleri ile yakınlarına yönelik TSK personeli tarafından gerçekleştirilen yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri sosyal güvenlik sistemini destekleyen bir faaliyete dönüşmüştür. Çalışmamız ile zaman içerisinde gelişen ve önemli bir yere sahip olan prim ödemeli veya prim ödemesiz olarak faaliyet gösteren kurum, vakıf ve derneklerin gerçekleştirdiği hizmetlerin önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca hak sahiplerinin yapılan yardım ve destekler ile fırsat maliyetinden faydalanması halinde artı kazanç olarak ortaya konulan veriler ile disiplinler arası bir yaklaşımla personelin bu amaçla kurulan vakıf ve derneklerin sunduğu hizmetler hakkında bilgi seviyesinin artırılması ve farkındalığın yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Türk Silahlı Kuvvetleri, Fırsat Maliyeti, Vakıf ve Dernek, Sosyal Güvenlik*

Atıf İçin: Işıktaş, İ. (2024). Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Yardımlaşma ve Dayanışma Kültürü ile Fırsat Maliyeti Üzerine Bir Çalışma. HAK-İŞ Emek ve Toplum Dergisi, Cilt:13, Sayı: 35, ss. 11-44.

1 Dr., Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD, ESKİŞEHİR, ismailisiktas@gmail.com

A Study on Opportunity Cost With Culture of Cooperation and Solidarity in Turkish Armed Forces

Abstract

Within the scope of social policies, different regulations are included for permanent and contracted public personnel working in the defense sector and privates performing compulsory military service. As a result of the culture of cooperation and solidarity brought about by the brotherhood in arms approach within the Turkish Armed Forces, it has become inevitable to meet the need for a constantly updated income level for those in this group according to current conditions. Within the scope of the services provided by the foundations and associations established by the Turkish Armed Forces personnel, aid and solidarity activities are carried out in many areas such as death and disability compensation to the beneficiaries, funeral and burial expenses, educational scholarships or educational assistance for the educational needs of their children, and housing assistance. Over time, the assistance and solidarity activities carried out by the Turkish Armed Forces personnel for the relatives of martyrs and war and duty disabled people in disadvantaged groups have turned into an activity that supports the social security system. In our study, we tried to reveal the importance of the services provided by institutions, foundations and associations that have developed over time and have an important place and operate with or without premium payment. In addition, it is aimed to increase the knowledge level of the personnel and raise awareness about the services provided by the foundations and associations established for this purpose, with an interdisciplinary approach, with the data presented as surplus income if the beneficiaries benefit from the opportunity cost with the aid and support provided.

Keywords: *Turkish Armed Forces, Opportunity Cost, Foundation and Association, Social Security*

GİRİŞ

Sosyal politikalar kapsamında, savunma sektöründe çalışan kadrolu ve sözleşmeli kamu personeli ile zorunlu askerlik hizmetini gerçekleştiren erler için farklı düzenlemelere yer verilmiştir. Devletin şehit yakınları ile gazilere yönelik uyguladığı politikalar kapsamında harp ve vazife malullerine sağlanan haklar sosyal politikanın en önemli unsurlarından biridir. Bu politikaların uygulanmasına ilişkin milli strateji konseptlerinin sürdürülebilir esaslar üzerinden özenle uygulanması gerekmektedir. Aksi takdirde kamu güvenliği kapsamında savaştan ve terörle mücadele eden güvenlik kuvvetleri mensubu olarak çalışanlar ile ailelerinin mutsuzluğu, toplumda huzursuzluklara ve daha da önemlisi sosyal barışın sarsılmasına, dolayısıyla milli güvenliğin ciddi zafiyete uğramasına neden olabilecektir (Seyyar & Köleoğlu, 2011). Kamu güvenliği hizmetinde çalışanlar için sosyal güvenlik sistemi, harp ve vazife malulleri ile yakınlarına sağlanan haklar yönü ile değerlendirildiğinde, dünyada ve Türkiye’de yaşanan ekonomik krizlerin sonucu olarak Türk sosyal güvenlik sisteminin de temel fonksiyonlarını yetine getirememesi ekonomi dengelerinin olumsuz etkilenmesine, bireylerin gelir seviyesinin yetersiz kalmasına ve çalışanların farklı arayışlara yönelmesine neden olmuştur. Bireylerin giderek kendi gelecekleri üzerinde daha fazla kişisel sorumluluk hissederek inisiyatif alması sonucunda, bireysel tasarruflara dayanan ve tamamen fonlanmış sistemlerin daha ön plana çıktığı ve kabul edilir hale geldiği görülmektedir (Tuncay & Alper, 1997).

Dezavantajlı gruplar arasında yer alan çalışan aileleri ile hayatını engelli olarak devam ettirmek zorunda kalan malul/gaziler için sosyal hayata uyum sağlama aşamasında destek verilmesi, hayat mücadelesinde engellerin kaldırılması veya azaltılması amacıyla Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde silah arkadaşlığı yaklaşımının getirdiği yardımlaşma ve dayanışma kültürü sonucu, bu grupta yer alanlara sürekli ve günün koşullarına göre güncellenen bir gelir seviyesi ihtiyacının karşılanması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu gelire yönelik mali kaynağın sadece personelin çalıştığı birimler veya askeri birlik personeli tarafından karşılanmasının mümkün olmaması nedeniyle, zamanla silahlı kuvvetleri personelinin tamamının dahil olduğu veya olabileceği daha profesyonel bir yaklaşımın sergilenebileceği vakıf ve dernekler kurulmuştur. Kurulan vakıf ve dernekler aracılığı ile hak sahiplerine kuruluş amacını gerçekleştirmeye yönelik ölüm ve maluliyet tazminatı, cenaze ve defin giderleri, çocuklarının eğitim ihtiyacına yönelik eğitim bursu/yardımları, konut edindirme yardımı gibi birçok alanda yardım ve dayanışma faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

ılmaktadır. Hatta yapılan bu yardımların bir bölümü, devletin sosyal güvenlik sistemini kullanarak gerçekleştirdiği gelirden daha çok mali kaynak sağlayacak şekilde yapabilmektedir. Dezavantajlı gruplar içerisinde bulunan şehit yakınları ile harp ve vazife malulleri ile yakınlarına yönelik TSK personeli tarafından gerçekleştirilen yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri, tamamlayıcı emeklilik sistemi dışında ayrıca sosyal güvenlik sistemini destekleyen bir faaliyete dönüşmüştür.

Çalışmamızda, nitel araştırma yöntemlerinden veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmış, araştırma sonucunda nitel ve nicel verilere ulaşılmıştır. Nitel bir çalışmanın özel tasarımı araştırmanın amacına, hangi bilginin en yararlı olacağına ve hangi bilginin en fazla güvenilirliğe sahip olacağına bağlıdır ve nitel çalışmalarda doküman analizinin araştırmacılar ve akademisyenler için en kıymetli bilgi kaynaklarından biri olduğu belirtilmektedir (Hoepfl, 1997). Dokümanların incelenmesi ile araştırılan konu özelinde detaylı bilginin elde edilebilmesi mümkündür (Travers, 2001). Doküman analizi, sadece yazılı üretilen kaynakları değil, harita, şema, grafik, fotoğraf gibi farklı kaynakları da içermektedir (Merriam, 2009). Günümüzde, tüm bu veri kaynaklarının yanı sıra çevrim içi kaynaklar ve web sayfalarından elde edilen verilerin de doküman analizinde veri olarak kullanılabilmesine dikkat çekilmektedir. Web siteleri ve web sayfalarının, kendi başlarına potansiyel veri kaynakları olduğu vurgulanmakta, ayrıca hem niceliksel hem de niteliksel içerik analizi için potansiyel materyal olarak kabul edilebileceği belirtilmektedir (Bryman, 2012).

Bir web sitesinin güvenli olup olmadığını kontrol etmek için web adresin solundaki güvenlik durumu sembolünün kontrol edilmesi gerekmektedir (Chrome, 2024). Bu nedenle, çalışmalarda güvenli web sitelerinin kullanılmasına azami özen gösterilmesi gerekmektedir¹.

Güvenli internet sitelerinden elde edilen verilerin yerine, akademisyen ve araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen çalışmalar ile ortaya konulan kitap, makale, bildiri gibi veri kaynaklarının beklenmesi verilerin güncelliğini yitir-

1 Güvenlik sembolü olarak kullanılan sembollerden, sembolü web sitesinin “Güvenli” sınıfında olduğunu, sembolü kullanılacak web sitesinin “Güvenli değil” sınıfında olduğunu ve site yetkilisi dışında başka bir kişi tarafından site üzerinden alınan bilgilerin değiştirilebileceği ifade edilirken, sembolünün bulunduğu web sitesinin ise “Güvenli değil veya Tehlikeli” sınıfında olduğunu göstermesi nedeniyle, web sitesinden alınan herhangi bir bilginin hatalı olabileceği gibi bilgisayara zararlı yazılım yüklemeye yapabilecek olması nedeniyle, bu sembolün bulunduğu web sitelerinin kullanılması halinde, kullanıcının gizliliği ve güvenliği riske atılmış olacaktır. Detaylı bilgi için <https://support.google.com/chrome/#topic=7439538> adresine başvurabilir.

mesine veya zamanlama bakımından gecikmeli olarak alan yazında paylaşılmasına neden olacaktır. Bu nedenle, Merriam (2009) ve Bryman'ın (2012) çalışmalarında da belirttiği gibi web siteleri ve web sayfalarından elde edilecek verilerin (gerekli güvenlik prosedürlerine uyulması şartıyla) öncelikli olarak kullanılması halinde, araştırmalarda güncel verilere daha çok yer verilebilecek, literatüre daha fazla katkı sağlayabilecektir.

Web sitelerinden elde edilecek verilerin güvenli hale getirilmesi, güvenlik prosedürlerinden SSL (Secure Sockets Layer) sertifikaları ile mümkündür. SSL, web sitesi ile ziyaretçilerin kullandığı tarayıcı arasında güvenli bağlantı kurulmasına olanak tanımaktadır. SSL sertifikaları, site adreslerinin doğruluğunu kontrol etmek için iki nokta arasında kullanılan veri iletişimini şifreli kanal üzerinden yapması nedeniyle güvenli bir şekilde veri iletilmesini sağlamaktadır (İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2024).

Çalışmamızın amacı, zaman içerisinde gelişen ve çalışanlar ile ailelerin ekonomik, sosyal ve beşerî hayata tutunmasında önemli bir yere sahip olan prim ödemeli veya prim ödemesiz olarak faaliyet gösteren vakıf, dernek ve kuruluşların (yardımlaşma sandıkları vb.) gerçekleştirdiği hizmetleri ortaya koyarak, hak sahipleri tarafından faydalanılan yardım ve destekler ile bu hizmetlerden faydalanmayanlar arasında ortaya çıkan fırsat maliyetine ilişkin kayıp/kazançlara ait verilerin ortaya konulması, yapılacak karşılaştırmalar sonucunda personelin bu amaçla kurulan vakıf ve derneklerin sunduğu hizmetler hakkında daha bilinçli bir yaklaşım ile aidiyet duygusunun, bilgi seviyesinin ve farkındalığının artırılması olarak belirlenmiştir.

1. Temel Kavramlar

Bu bölümde sosyal politika, sosyal güvenlik, vakıf ve dernekler ile fırsat maliyeti temel kavramlarına yer verilecektir.

1.1. Sosyal Politika

Sosyal politika 19. yüzyılda sanayi devrimiyle ortaya çıkmış ve özellikle toplumsal düzenin sağlanması ve devam ettirilmesinde önemli bir yere sahiptir (Mullard & Spicker, 1998, s. 99). Sosyal politikanın uygulanması, toplumun refahını ve toplumsal sosyal barışın elde edilebilmesine ilişkin adaletin ve dengesizliğin giderilmesine katkıda bulunmaktadır. Sosyal politika, emek piyasasındaki haksızlıkların giderilmesi için tedbirler alınması amacıyla ortaya çıkmış olsa da süreç içerisinde toplumun tüm sosyal sorunlarını kapsayan

boyutuyla bireylerin sosyal gelişimini sağlamaya ve yaşam standartlarını yeniden oluşturma ve geliştirmeye yönelik insan hakkına dönüşmüştür. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde, sosyal politika tanımlamalarında genel olarak toplumsal adalet ve eşitsizliklerin giderilmesine yönelik tanımlamalar olduğu görülmektedir. Bu tanımlar arasında;

- Kocaoğlu tarafından, bir milletin kendisi ve fertleri için refaha giden yolu araştırarak, gerçek refah ve mutluluk seviyesine ulaştıracak düşünce ve uygulamalar paketi (Kocaoğlu, 1967, s. 34),
- Güven tarafından, yoksulluk tehlikesiyle karşı karşıya bulunan bireylerin korunması için sosyal güvenliğin ve sosyal barışın sağlanmasına, halkın ve devletin varlığının korunmasına ve geliştirilmesine yönelik uygulanan önlemler (Güven, 1995, s. 12),
- Talas tarafından, ekonomik bakımdan bağımlı ve güçsüz insanların korunması için devlet tarafından oluşturulan bir dizi önlemin güvence altına alınması veya toplumun refahı ve sosyal barışın sağlanması amacıyla ekonomik oluşumların sınıflar arasında oluşturduğu, dengesizlik ve adaletsizlikleri gidermeye yönelik alınması gereken önlemler (Talas, 1997, s. 15),
- Altan tarafından gerek iş ve gerekse toplumsal yaşam içinde bireylerin karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri tüm olumsuzluklara karşı korunup, gözetilmelerini öngören kamusal politikalar (Altan, 2007, s. 9),
- Sunal tarafından toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı ve sosyal adaleti sağlamayı hedefleyen fikirler, uygulamalar ve düşünceler bütünü (Sunal, 2011, s. 285-288),
- Tokol ve Alper tarafından toplumsal düzenin daha adil, yaşanabilir ve sürdürülebilir hale dönüştürülebilmesine yönelik çabalar olarak tanımlanmıştır (Tokol & Alper, Sosyal Politika, 2015, s. 1).

Sosyal politikanın yukarıdaki tanımlamaları dikkate alındığında, toplumda bozulan yoksulluk ve dengesizliğe karşı sürdürülebilir bir toplumsal yaşamı oluşturmayı amaçladığı sonucunu doğurabilmektedir. Sosyal politikanın sosyal eşitlik ve sosyal adalet sağlamaya yönelik nitelik kazanması, bu kapsamda uygulanan politikaların hukuki haklar anlamında sosyo-ekonomik bir temele oturması ile oluşmuştur (Koray, 2005, s. 28).

Devlete vatandaşlık bağı ile bağlanan ve ülke savunmasında yer alan her vatandaşın kendisi veya ailesi için sağlanacak haklardan sosyal adalet duygusu ile fırsat eşitliğinden faydalanması sosyal politikanın en önemli özelliklerinden biridir.

Toplumun refah seviyesinin yükseltilmesi ve huzurunun sağlanması yönünde tedbirler ortaya koymak sosyal politikanın en önemli amaçlarından biridir. Bu amaca ulaşabilmek disiplinler arası bir yaklaşımı gerektirir. Bu nedenle sosyal politika, sosyal çalışma, sosyoloji, tarih, ekonomi, siyaset bilimi, psikoloji, felsefe ve hukuk gibi farklı bilim alanındaki disiplinlerinden faydalanmayı zorunlu hale getirmektedir.

1.2. Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik hizmetleri, çalışanlar ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler için yaşlılık, hastalık, malullük gibi haklar sağlamakla birlikte, ölüm gibi sosyal riskler karşısında asgari ölçüde bir yaşam düzeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik sosyal güvenlik hukuku kapsamında Sözer'in (2020) yaptığı çalışmada;

- Çocuklara yönelik sosyal koruma faaliyetleri içerisinde ebeveynlerin sorumluluklarını belirleyen 4721 sayılı Kanun ve 2828 sayılı Kanun kapsamında ÇHGM (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü) tarafından sosyal koruma kapsamında sunulan hizmetlere, 5395 sayılı Kanun kapsamında Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen sosyal korunma faaliyetlerine ilişkin kolluk, koruma süreci, sosyal çalışmacı ve uygulanacak tedbirlere, güvenlik ve ceza tedbirlerinin uygulanma usullerine ve 5275 sayılı Kanun kapsamında çocuk eğitim evleri, çocuk infaz kurumları ile hükümlünün bakıma muhtaç çocuklarının barındırılması konularına ilişkin hususlara, çocukların belediye kanunları ve il özel idarelerinin sağladığı sosyal koruma kapsamındaki düzenlemelere,
- Kadınlara yönelik sosyal koruma faaliyetleri içerisinde ASHB (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) bünyesinde kurulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü teşkilat yapısı ve görevlerine, 2828 sayılı Kanun, 4721 sayılı Kanun ve 6284 sayılı Kanun kapsamında kadınların korunması ile kadınlara yönelik sunulan hizmetlere ilişkin hususlara, kadınların belediye kanunları ve il özel idareleri tarafından sağlanan sosyal korumalara ilişkin düzenlemelere,
- Engelli ve yaşlılara yönelik sosyal koruma faaliyetleri içerisinde ASHB bünyesinde kurulan Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü teşkilat yapısı ve görevlerine, engellilere 5378 sayılı Kanun kapsamında sunulan hizmetlere, 2828 sayılı Kanun ve 2022 sayılı Kanun kapsamında engellilere yapılan sosyal yardımlara, darülaceze nizamnamesi kapsamında sosyal koruma faaliyetlerine, engellilerin belediye kanunları ve il özel idareleri tarafından sunulan sosyal koruma faaliyetlerine,

- Aile ve topluma yönelik sosyal koruma ile yoksun kişilere yönelik sosyal koruma faaliyetlerine,
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü idari yapısı ve 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından sağlanan sosyal koruma (sosyal teşvik) faaliyetlerine,
- 3294 sayılı Kanun kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından sağlanan sosyal koruma faaliyetlerine,
- Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından sağlanan yoksun vatandaşlara yönelik sosyal koruma faaliyetlerine,
- Belediye, İl Özel İdareleri, Köy Tüzel Kişilikleri tarafından yoksun kişilere yönelik sosyal koruma faaliyetlerine,
- Evi olmayanlara (mesken ve barınma yeri olmayan) yönelik sosyal koruma faaliyetlerine,
- Eğitim-öğretim gereksinimi olanlara yönelik sosyal koruma faaliyetlerine yer verilmiş olmakla birlikte, ayrıca çalışmamız kapsamında yer almayan hususlardan tabii afet mağdurlarına yönelik sosyal koruma faaliyetlerine, hükümlü ve infaz sonrası sosyal koruma faaliyetlerine, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sanatçılara sağlanan koruma faaliyetlerine, sporculara yönelik sosyal koruma faaliyetlerine ve yabancılara yönelik sosyal koruma faaliyetlerine ilişkin hususlara da verilmiş, bu çalışmada özellikle sosyal hukukun dağınık yapısına vurgu yapılarak, sosyal yardım ve hizmet sunumlarının takdire bağlı olması sonucu politik müdahalelere açık bir yapının kaçınılmaz olduğu belirtilmiş, kurulan sistemin sübjektif yapısının yoksul ve yoksunların taleplerinin hak niteliği taşımasını zorlaştırdığına dikkat çekilmiştir (Sözer, 2020).

Sosyal güvenlik kapsamında gerçekleştirilen sosyal yardım, sosyal hizmetlerle birlikte, sosyal korumanın içini doldurmaktadır (Seyyar, 2006, s. 264). Taşçı'nın (2007) yaptığı çalışmada sosyal yardımla, sosyal koruma arasında yardıma muhtaç olan kişilerin, aynı zamanda korunması anlamında bir ilişki zemini olduğunu ortaya konulmuş ve sosyal korumanın sosyal yardımı kapsayıcı özelliğine dikkat çekilmiştir (Taşçı, 2007, s. 58). Sosyal güvenlik harcamaları emeklilik başta olmak üzere sağlık, işsizlik ödemeleri, hastalık ve sakatlık ödemeleri, aile ve konut ile sosyal yardıma ilişkin ayni ve nakdi kamusal harcamalar olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2004, s. 606). Bu kapsamda yapılan idari harcamaların tamamı devletin kendi personeline yapmış

olduğu sosyal yardımı olarak ifade edilmektedir (Yazgan, 1975, s. 18). Ancak, sosyal yardımların bir kısmının kamu yönetimi tarafından sosyal güvenlik harcamalarının dışında yürütüldüğü ifade edilmiş olsa da sosyal güvenlik harcamalarının sosyal yardımları içine alan daha geniş bir yelpazeyi temsil ettiği değerlendirilmesi yapılmaktadır (Tokol, 2000, s. 153-154).

TSK'de çalışanların, hem Sözer'in (2020) çalışmasında belirttiği sosyal korumalar kapsamındaki hizmetler ile sosyal güvenlik kapsamındaki harcamalardan, hem de çalışmamız kapsamında yer verdiğimiz TSK'de istihdam edilenlere yönelik hedef kitlenin sosyal güvenlik uygulamaları ile doğrudan ilişkili olarak yürürlükte bulunan ve aşağıda belirtilen;

- 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu,
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu,
- 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun,
- 2453 sayılı Yurt Dışında Görevli Personele Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun,
- 2629 sayılı Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu,
- 3497 sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun,
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu hükümleri ile bu kanunlar kapsamında hazırlanan alt düzenlemelerden faydalanma imkânları bulunmaktadır.

1.3. TSK Personeli Tarafından Kurulan Vakıf ve Dernekler

Şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile yakınlarına sosyal güvenlik hizmetleri kapsamında sunulan yardımların yeterli olmadığı değerlendirilmektedir. Bireyler tarafından kamu tarafından sunulacak sosyal güvenlik sistemi aracılığı ile hak sahiplerine verilen gelir seviyesi yetersiz görülmüş, daha yüksek bir gelir garantisi talep edilerek, ek bir sosyal güvenlik tedbirine başvurma ihtiyacı hissedilmiş, bu ihtiyacın giderilmesi amacıyla TSK personeli tarafından yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri kapsamında hizmet veren vakıf, dernek ve diğer kuruluşlar kurulmuştur. Dernek ve vakıflar tarafından yapılacak yardımlar ile sunulacak hizmetlerden faydalanma şartları ve uygulama esasları belirlenirken, sosyal güvenlik hukuku kapsamında belirlenen kanuni düzenlemelere atıf yapılarak işlemler gerçekleştirilmektedir. TSK personeli tarafından kurulan vakıf ve dernekler prim ödemeli (TSK Dayanışma Vakfı, TSK Eğitim Vakfı, Kartal Vakfı, Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği ve

Mehmetçik Yaşam Sigortası) ve prim ödemesiz (TSK Mehmetçik Vakfı ve TSK El Ele Vakfı) olarak iki başlık altında yer almaktadır.

1.4. Fırsat Maliyeti

Herhangi bir alternatifin seçilmesinden dolayı, seçilmeyen alternatiften veya alternatiflerden vazgeçilen fedakârlık muhasebe literatüründe fırsat maliyeti olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 1997, s. 80). Ayrıca, Büyükmirza tarafından 2019 yılında yapılan çalışmada arzu edilen bir kaynağı elde etmek için bir kaynaktan vazgeçmeyi gösteren süreci ve dolayısıyla vazgeçilen şeyin feda edilmesi halinde ortaya çıkan net kazanç, fırsat maliyeti olarak adlandırılmaktadır (Büyükmirza, 2019). Başka bir tanımlamada fırsat maliyet, maliyetler ve kazançlar, karar vermenin kilit unsurları olarak tanımlanmış ve farklı bir hareket tarzının seçilmesi nedeniyle potansiyel bir avantajdan vazgeçilen bölüm olarak adlandırılmıştır (Ekergil & Polat, 2023, s. 409). Alan yazında ortaya konulan fırsat maliyetine ilişkin tanımlamalar dikkate alındığında, çalışmamızda yer alan kurum, vakıf ve derneklere üyelik başvurusu yapılmamış olması veya üyelik olmasına rağmen prim ödemeli kuruluşlar için prim ödemelerinde aksaklık yaşanması halinde; prim ödemesiz olan vakıf ve dernekler için ise sunulan hizmetlerden yararlanma konusunda irade beyanında bulunmama nedeniyle, yapılan yardımlardan yoksun kalmayı tercih etmek, hak sahiplerinin katlanmak zorunda kalacağı fırsat maliyetine sebebiyet verecektir. Çalışma ile fırsat maliyeti olarak hak sahiplerinin haklardan faydalanması halinde elde edeceği maddi kazançlarına dikkat çekilerek, mağduriyet yaşanmasının önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

2. TSK Kültüründe Yardımlaşma ve Dayanışma Faaliyetleri

Yardımlaşma ve dayanışma kapsamında prim ödemeli ve prim ödemesiz olarak faaliyet gösteren vakıf, dernek ve diğer kuruluşlar, hedef kitlenin ihtiyaçları doğrultusunda kurulmuş ve faaliyetlerini devam ettirmektedir. Bu nedenle hizmet sunan vakıf ve dernekler ile diğer kuruluşlar, prim ödemeli ve prim ödemesiz olarak iki başlık altında ele alınmıştır.

2.1. Prim Ödemeli Hizmet Veren Kurum, Vakıf ve Dernekler

TSK Dayanışma Vakfı, TSK Eğitim Vakfı, Kartal Vakfı, Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği ve Mehmetçik Yaşam Sigortası çalışmamızda prim ödemeli hizmet veren kurum, vakıf ve dernekler kapsamında incelenmiştir.

2.1.1. TSK Dayanışma Vakfı ve Sağlanan Haklar

TSK'de görevli personel arasında bulunan subay, astsubay, sivil memur, uzman jandarma ve uzman erbaşlar arasında sosyal dayanışma ve yardımlaşma sistemi olan Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı (TSKDV) kurulmadan önce, Kuvvet Komutanlıkları ve Jandarma Genel Komutanlığı bireysel olarak bünyelerinde oluşturdukları sosyal yardım ve moral sandıkları aracılığıyla bu faaliyetleri gönüllülük esasına göre yürütmüştür. Daha sonraki yıllarda ise Genelkurmay Başkanlığı'nın koordinatörlüğünde, ilgili Kuvvet Komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı arasında yapılan çalışmalar sonucunda, vazife esnasında veya görev dışında vefat edenlerden özellikle SGK tarafından hizmet süresinin az olması nedeniyle maaş bağlanmayan personel öncelikli olmak üzere şehidin eşi, çocukları, annesi ve babası ile malul olanların kendilerine yardım edilebilmesi için daha kurumsal ve sistemli bir yapının oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu amaçla, söz konusu sosyal yardım ve moral sandıkları kaldırılarak yerlerine 28.12.1999 tarihinde TSKDV kurulmuş, faaliyetlerini 01.01.2000 tarihinden itibaren yürütmeye başlamıştır. TSKDV'nin amacı TSK, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında görevli subay, astsubay, sivil memur, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erlerimizden şehitlerimiz başta olmak üzere vefat edenlerin evli ise eş ve çocuklarına, bekâr ise anne ve babalarına, malul olanların ise kendilerine sosyal ve ekonomik destek sağlamak olarak belirlenmiştir (TSK Dayanışma Vakfı, Kurumsal, 2023). TSKDV tarafından TSK, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında görevli subay, astsubay, sivil memur, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erlerin yıllık katkı payını (TSK Dayanışma Vakfı, Yardımlar, 2023) yatırmaları gerekmektedir. 2023 yılı için belirlenen tutar 150,00 ₺'dir. Katkı payını yatıran kişilere hizmette buldukları süre içerisinde aşağıda belirtilen vefat yardımı, maluliyet yardımı, emekli maaş sistemi (OEMS) yardımı ve avukatlık yardımı olarak çeşitli yardımlar yapılmaktadır (TSK Dayanışma Vakfı, Yardımlar, 2023).

Vefat Yardımı: TSK'de (subay, astsubay, sivil memur, uzman jandarma, uzman erbaş ve sözleşmeli er/erbaş olarak) görevliyken yaşamını yitiren; evli personel ise eş ve çocuklarına, bekâr ise personelin anne ve babasına, annesi ve babası hayatta olmayan bekâr personelin kardeşlerine görevdeki fiili hizmet yılı esas alınarak yapılan mali yardımdır.

OEMS Yardımı: Bu yardım, vefat yardımı ile 1 veya 2'nci dereceden maluliyet yardımı almış ve SGK tarafından maaş bağlanmamış durumda olan personele veya vefat etmiş evli personelin eşine;

- 1 veya 2. dereceden malul olarak ayrılan personelin kendisinin OEMS'e dâhil edilmesi amacıyla yapılan yardımdır.
- Personelin OYAK üyesi olmaması veya vefat etmiş olan personelin eşinin sisteme girmek istememesi halinde bu yardım kendilerine defaten ödenir. TSKDV tarafından 2000-2022 yılları arasında yapılan yardımlar incelendiğinde, 1.882 şehit, 2.430 vefat olmak üzere toplam 4.312 personelin ailesine 207.153.656,29 ₺ vefat yardımı yapılmıştır.

Son beş yıllık vefat yardımı ödemelerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de gösterilmektedir (TSK Dayanışma Vakfı, Yardımlar, 2023).

Yıllar	Yardım Yapılan Kişi Sayısı	Yapılacak Ölüm Yardımı Tutarı (₺)	
		Toplam Yardım	Ortalama Yardım Tutar/Kişi
2018	309	17.150.301,29	55.502,59
2019	255	15.137.741,80	59.363,69
2020	305	25.910.966,69	84.953,99
2021	225	19.184.210,25	85.263,16
2022	315	33.328.420,68	105.804,51

Tablo-1. Yıllara Göre Vefat/Şehit Yardımı Ödemeleri (TSKDV, 2023)

Maluliyet Yardımı: 1.832 malul personele 29.993.014,15 ₺ maluliyet yardımı yapılmıştır. Son beş yıllık maluliyet yardımı ödemelerine ilişkin bilgiler Tablo 2'de gösterilmektedir (TSK Dayanışma Vakfı, Yardımlar, 2023).

Yıllar	Yardım Yapılan Kişi Sayısı	Maluliyet Yardımı Tutarı (₺)	
		Toplam Yardım	Ortalama Yardım Tutar/Kişi
2018	122	2.239.036,50	18.352,76
2019	159	3.059.900,00	19.244,65
2020	79	2.865.000,00	36.265,82
2021	81	3.431.579,34	42.365,18
2022	64	3.145.263,42	49.144,74

Tablo-2. Yıllara Göre Maluliyet Yardımı Ödemeleri (TSKDV, 2023)

135 personelin ailesine 4.966.948,88 ₺ OEMS yardımı yapılmış, kişi başı ortalama 36.792,21 ₺ ödeme gerçekleştirilmiştir.

Avukatlık Yardımı: İki personele avukatlık ücreti ile 156 personel için avukatlık ücreti katsayı farkı olarak yapılan ödemeler toplamı olarak 158 personel için 1.268.002,40 ₺ avukatlık yardımı yapılmıştır. 396 personele yapılan 18.269.341,79 ₺ ödeme ile vefat yardımı alan personel ailesinden iki kişi OEMS'nden maaş aldığı için genel toplama dahil edilmemiştir (TSK Dayanışma Vakfı, Yardımlar, 2023).

2.1.2. TSK Eğitim Vakfı ve Sağlanan Haklar

TSK Eğitim Vakfı, öncelikli şehit çocuklarının eğitim ve öğretimlerini desteklemek amacıyla Ankara, İstanbul, Eskişehir, Erzurum, Trabzon ve İzmir'de konuşlu öğrenci yurtları ile harp ve vazife malulü çocuklarına da hizmet verilmektedir. Şehit personel çocuklarından katılım payı alınmazken, harp malulü çocukları ile diğer muvazzaf ve emekli personel çocukları için öğrenci velileri tarafından ödenmesi gereken dokuz aylık öğretim dönemine (01 Ekim-30 Haziran) ait aidat ve depozito miktarı her yıl Vakıf Yönetim Kurulunca tespit edilmektedir.

Ankara, İstanbul, Eskişehir, Erzurum, Trabzon ve İzmir'de konuşlu beş kadın, altı erkek öğrenci yurdu olmak üzere 11 (onbir) öğrenci yurdu ile hizmet vermekte, yurtların bulunduğu bölgeler ile öğrenci kapasitelerine ilişkin bilgilerine Tablo 3'te yer verilmektedir (TSK Eğitim Vakfı, Bilgilendirme Raporu Tanıtım Konferansı, 2022, s. 10).

Bulunduğu Yer	Yatak Kapasitesi	Öğrenci Kapasiteleri	
		Kadın	Erkek
Ankara	441	287	154
Erzurum	145	312	252
Eskişehir	389	-	145
İstanbul-Haydarpaşa	564	190	199
Trabzon	180	85	95
İzmir	256	160	96

Tablo-3. Yurtların Bulunduğu Bölgeler ve Öğrenci Kapasiteleri
(TSKEEV, 2022)

2023-2024 öğretim yılına ait yurtlardan faydalanan öğrencilerin ailesinin statüsü ve kuvvet komutanlığı bilgilerine ilişkin bilgilere Tablo 4'te yer verilmiştir (TSK Eğitim Vakfı, Bilgilendirme Raporu Tanıtım Konferansı, 2023, s. 9).

	Şehit	TSK'de Görevli Personel	TSK'den Emekli Personel	TSK'de İşçi	Muvazzaf Hısım	Emekli Hısım	Sivil	Toplam
Subay	2	60	83					145 (10,42%)
Astsubay	7	375	370					752 (54,06%)
Sivil Memur		62	26				1	89 (6,40%)
Uzman	4	133	73					210 (15,10%)
Toplam	13 (0,93%)	630 (45,29%)	553 (39,76%)	1 (0,07%)	38 (2,73%)	27 (1,94%)	129 (9,27%)	1391 (100%)

Kuvvet Raporu

	Kara Kuvvetleri Komutanlığı	Deniz Kuvvetleri Komutanlığı	Hava Kuvvetleri Komutanlığı	Jandarma Genel Komutanlığı	Sahil Güvenlik Komutanlığı	Milli Savunma Bakanlığı	Toplam
Subay	81	23	16	23		2	145 (10,42%)
Astsubay	250	111	160	222	5	4	752 (54,06%)
Sivil Memur	17	18	9	4		41	89 (6,40%)
Uzman	37	12	20	139	1	1	210 (15,10%)
Toplam	385 (27,68%)	166 (11,93%)	205 (14,74%)	388 (27,89%)	6 (0,43%)	48 (3,45%)	1391 (100%)

Tablo-4. 2023-2024 Yılı Yurtlardan Faydalanma Verileri (TSKEV, 2023)

TSK Eğitim Vakfı, 2016-2017 eğitim öğretim döneminden itibaren ilk defa karşılıksız “Eğitim Bursu” vermeye başlamıştır. 2022-2023 eğitim-öğretim dönemi için sekiz aylık olarak ödenecek burs miktarı aylık 750,00 ₺ olarak belirlenmiştir. Yıllara göre burs verilen öğrenci sayısına ilişkin bilgiler Tablo 5’te verilmiştir (TSK Eğitim Vakfı, Bilgilendirme Raporu Tanıtım Konferansı, 2022, s. 22).

EĞİTİM DÖNEMİ	MÜRACAAT SAYISI	HAK KAZANANLAR	HAK KAZANAN ŞEHİT/GAZİ ÇOCUĞU
2016-2017	1033	400	17
2017-2018	1595	1200	47
2018-2019	2396	1199	135
2019-2020	2832	1192	125
2020-2021	2680	815	177
2021-2022	3249	819	199
2022-2023	3144	877	197
2023-2024	2767	864	228

Tablo-5. Yıllara Göre Öğrencilere Verilen Burslar (TSKEV, 2023)

Personelin bir defaya mahsus 200,00 ₺ ödeme yapması gerekmektedir. Vakıf tarafından 2016 yılından itibaren verilen burslar ile üyeler dışında 2.025 şehit veya gazi çocuğu da ücretsiz olarak yurtlardan yararlandırılmıştır. Ayrıca vakıf koordinatörlüğünde;

- TSK Güçlendirme Vakfı aracılığı ile iştiraki bulunan ASELSAN A.Ş., TUSAŞ A.Ş., HAVELSAN A.Ş., ROKETSAN A.Ş., İŞBİR ELEKTRİK A.Ş., ASPİLSAN A.Ş., TEİ A.Ş., MİKES A.Ş., HEAŞ A.Ş., ESDAŞ A.Ş., STM A.Ş., NETAŞ A.Ş. ve EHSİM A.Ş.'de,
- OYAK ve bağlı şirketlerinde (OYAK Beton A.Ş., OYAK İnşaat A.Ş., RENO MAİS A.Ş., TUKAŞ A.Ş., HEKTAŞ A.Ş., Erdemir A.Ş., İSDEMİR A.Ş., Ünye Çimento A.Ş., Aslan Çimento A.Ş., OMSAN Lojistik A.Ş., OYTAŞ İç ve Dış Tic.A.Ş., OYAK Svn.ve Güv.Sis.A.Ş., OYAK Tekn.Bil. ve Kart Sis.A.Ş.'de,
- Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK) ve bağlı Gazi Fişek Fabrikası, MAKSAM Makine ve Maske Fabrikası, Kapsül Fabrikası, Gn.Md.lüğü Yönetim Bilgi Sistemleri Daire Başkanlığında,
- FNSS Savunma Sistemleri A.Ş.'nde staj imkânları sunmaktadır.

2.1.3. Kartal Vakfı ve Sağlanan Haklar

Vakıf, 05.12.1997 tarihinde Türk Hava Kuvvetlerine mensup subay, astsubay, devlet memurlarının kendileri, eş ve çocukları ile bakmakla yükümlü oldukları anne, baba ve kardeşlerinin sosyal, ekonomik gereksinimleri ve çocuklarının eğitimi konusunda dayanışma sağlamak amacıyla kurulmuştur. Vakfa üye olan subay, astsubay, uzman erbaş ve devlet memurlarından;

- Barış ve olağanüstü hallerde emir veya görevle uçuş yapan uçucularla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçak ve helikopterlerde bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleriyle,
- Barışta iç güvenlik ve asayışı korumak amacıyla görevli olduğu sırada veya bu görevinden dolayı veyahut devlet güçlerini sindirme amacına yönelik yapılan saldırılar nedeniyle,
- Yurtdışında sürekli veya geçici görevli bulunduğu sırada veya bu görevlerinden dolayı tedhiş eylemine veya suikasta uğraması dolayısıyla,
- Eğitim, atış, tatbikat, manevra gibi görevleri yaptıkları sırada vukuu bulan bir olayda veya uçuş faaliyetlerine bağlı olarak uçağın uçuşa hazırlanmasından uçuş sonu kontrolüne kadar geçen sürede meydana gelen kazalar nedeniyle harp veya vazife malulü olmaları halinde sunulan hizmetlerden faydalanabilmektedir.

Vakıf, üyelerine prime dayalı sosyal yardım olarak ödemeler gerçekleştirmektedir. Vakfın kuruluş amacı doğrultusunda harp veya vazife malulü olan kişilerin kendilerine, eş ve çocukları ile muhtaç durumda bulunan anne ve babalarına, yardım edilmediği takdirde zarurete düşecek kardeşlerine yardım yapılmaktadır. Vakıf tarafından, "ölüm halinde yapılacak yardımlar", "sakat

kalma halinde yapılacak yardımlar” ve “miktar ve kabulü yönetim kurulunca takdir edilmek üzere belirlenen yardımlar” olmak üzere üç başlık altında yardım yapılmaktadır (Kartal Vakfı, Yardım çeşitleri, 2023).

- Ölüm halinde konut edindirme ile bakım ve öğrenim yardımı yapılmakta,
- Sakat kalma halinde yapılacak yardım kapsamında SGK Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü tarafından birinci ve ikinci derece vazife malulü olarak kabul edilen personelin kendisine konut edindirme yardımı, sakatlık bakım yardımı ve bakım-öğrenim yardımı yapılmakta,
- Başvuru yapan ailenin ekonomik ve sosyal durumu dikkate alınarak miktar ve onayı yönetim kurulu tarafından takdir edilmek üzere;
  - Meslek edindirme kuruluşlarına katılma yardımı,
  - Doğal afetler nedeniyle kullanılmaz hale gelen taşınır mallar ile temel ihtiyaç maddelerinin karşılanmasına dair aynı veya nakdi yardım,
  - Sürekli tedavi bakım ve ihtimam gerektiren hastalıklarda devlet tarafından karşılanmayan ilaç, tedavi, ameliyat bakım ve protez giderlerinin karşılanması yardımı,
  - Kişinin hayatını idamesi için elzem olan sakat arabası ve tıbbi cihaz yardımı,
  - Evlilik ve sünnet yardımları yapılmaktadır.

2024 yılı için konut yardımı kapsamında yapılacak tutar 1.500.000,00 ₺ olarak belirlenmiş, diğer yardımlara ilişkin güncel yardım tutarlarına Tablo 6’da yer verilmiştir (Kartal Vakfı, Güncel yardım miktarları, 2023).

Yardım Şekli	Ödeme Şekli	Yardım Tutarı (₺)
Konut edindirme yardımı	Defaten	1.500.000.000
Eğitim yardımı		
Kreş/anaokulu	Her ay	1.500
İlkokul/ortaokul		2.000
Lise		2.500
Üniversite		3.000
Kurs yardımı		
Lise sınavlarına hazırlık	Defaten	12.500
Üniversite sınavlarına hazırlık		20.000
Evlilik yardımı	Defaten	75.000
Sünnet yardımı	Defaten	30.000
Ekonomik/sağlık yardımları	Defaten	Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

Tablo-6. Güncel Yardım Tutarları (Kartal Vakfı, 2023)

2.1.4. Hava Kuvvetleri Komutanlığı Yardımlaşma Derneği ve Sağlanan Haklar

2'nci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik şartlar nedeniyle mağduriyetlerin yaşandığı bir dönemde hayatını kaybeden personelin ailelerine destek olabilmek için Hv.K.K.lığı bünyesinde 1951 yılında "Ölüm Yardım Sandığı" kurulmuştur. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kapsamında kurulan yardım sandığı, daha sonra 1956 yılında 1630 sayılı Dernekler Kanunu kapsamında teşkilatlanarak Hava Kuvvetleri Komutanlığı Yardımlaşma Derneği adını almıştır (Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği, 2023). Derneğin amacı, kurumda görev yapan subay, astsubay, sivil memur ve uzman erbaşlar arasında birlik ve beraberliğin sağlanması, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak olarak belirlenmiştir.

Üye aidat ödemeleri altı aylık (Ocak-Haziran ve Temmuz-Aralık) dönemi içerecek şekilde yapılmakta, her yılın ocak ve temmuz aylarında aidat miktarları güncellenmektedir. 2023 yılı Temmuz-Aralık dönemine ilişkin belirlenen aylık aidat ödemesi 484,00 ₺ olarak belirlenmiştir.

HKYD tarafından üyelerine (Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği, 2023) emeklilik yardımı, erken ayrılma yardımı, maluliyet yardımı, üye vefat yardımı, üye eş vefat yardımı, üye çocuk vefat yardımı, üye muhtaç aile yardımı başlıkları altında yardımlar yapılmaktadır.

2.1.4.1. Emeklilik yardımı

Sosyal Güvenlik Kurumundan emekli olanlara (yaş sınırı emeklisi/yaşa tabi istifa dahil) emekli onay tarihi esas alınarak yapılan yardımdır. Emeklilik Yardımı ödemelerinde; "üyelik süresi (ay olarak) x son aidat tutarı" formülü esas alınır. (Örnek: 25 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 300 (ay) x 484,00 = 145.200,00 ₺ emeklilik yardımı yapılmaktadır.)

2.1.4.2. Erken ayrılma yardımı

Bu yardım, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan emekli olmaksızın istifa, resen emeklilik, sözleşme feshi, diğer kurumlara atanma vb. nedenlerle Hava Kuvvetleri bünyesinden ayrılan personele yapılan yardımdır.

Erken ayrılma yardımında "üyelik süresi (ay olarak) x ayrılma başvurusu yapılan yıldan önce ödenen son üç yılın aidat ortalaması" formülü esas alınır.

2.1.4.3. Maluliyet yardımı

Üyenin sağlık nedeniyle malul olarak emekli olması durumunda “Maluliyet Yardımı” alabilmektedir. Bu kapsamda;

- Sağlık Raporunda “Sınıfı Görevini Yapamaz” kararı olanlardan, üyelik süresi 12 yılın altında olanlara 12 yıllık üyelik süresi olanlara (Örnek: 12 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 144 (ay) x 484,00 = 69.696,00 ₺ maluliyet yardımı yapılmaktadır.

Üyelik süresi 12 yıl ve üstünde olanlara üyelik sürelerine isabet eden Emeklilik Yardımı tutarında (Örnek: 20 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 240 (ay) x 484,00 = 116.160,00 ₺ maluliyet yardımı,

- Sağlık Raporunda “TSK’da Görev Yapamaz” kararı olanlardan, üyelik süresi 18 yılın altında olanlara 18 yıllık (Örnek: 18 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 216 (ay) x 484,00 = 104.544,00 ₺ maluliyet yardımı yapılmaktadır.

Üyelik süresi 18 yıl ve üstünde olanlara ise üyelik sürelerine isabet eden emeklilik yardımının 1,03 katı olarak (Örnek: 20 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 240 (ay) x 484,00 (son aidat tutarı) = 116.160,00 x 1,03 = 119.644,80 ₺ maluliyet yardımı yapılmaktadır.

2.1.4.4. Üye vefat yardımı

Üyenin vefatı halinde varislerine yapılan yardımdır. Vefat eden üyenin ölüm raporu veya birlik komutanlığından gönderilen vefat mesajı ya da üyenin yakınları tarafından (mahkemededen veya noterden) alınan veraset ilamının derneğe ulaşmasını müteakip vefat yardımı yapılır.

Vefat yardımı üyenin emeklilik müracaatında bulunduğu dönemde emeklilik onayı çıkmadan vefat etmesi halinde, varislerine üye vefat yardımı olarak ödeme yapılmakta, emeklilik onayı çıktıktan sonra üyenin vefat etmesi halinde ise vefat yardımı yapılmaz, bunun yerine varislerine üyenin hak ettiği miktarda emeklilik yardımı ödemesi yapılmaktadır. Veraset ilamı olmayan, çeşitli nedenlerle gecikme olasılığı olan durumlarda, Yönetim Kurulu kararı ile varis/varislerin talepleri halinde ödenecek ölüm yardımının %25’ine kadar avans ödemesi yapılabilir. Vefat eden üyenin emeklilik yardımı, vefat yardımından fazla ise fazla olan tutar varislerine ayrıca ödenmektedir. Üye vefat yardımı hesabı “480 aylık üyelik süresi x 484,00 (son aidat tutarı) x 1.75” formülü esas alınarak hesaplanır ve 406.560,00 ₺ ödeme yapılır.

2.1.4.5. Üye eş vefat yardımı

Eşi vefat eden üyelere, üye eş vefat yardımı olarak maddi yardım yapılır. Üyenin eşinin vefat etmesi halinde kendisinin posta ile göndereceği dilekçe veya birlik komutanlığı tarafından gönderilecek yazıya üyenin dilekçesi, ölüm raporu/defin ruhsatı ve üyeye ait Vukuatlı Nüfus Kayıt Örneğinin derneğe gönderilmesi halinde bildirilecek banka hesap numarasına, “180 aylık üyelik süresi x 484,00 (son aidat tutarı) x 1.75” formülü ile yapılacak hesaplama sonucu belirlenen 152.460,00 ₺ tutarında ödeme yapılır. Üyenin, eşinin vefatından önce üye için emeklilik onayı çıkmış ise üye eş vefat yardımı ödemesi yapılmaz.

2.1.4.6. Üye çocuk vefat yardımı

Çocuğu vefat eden üyelere yapılan yardımdır. Üyenin çocuğunun vefatı halinde kendisinin posta ile göndereceği dilekçe veya birlik komutanlığından gönderilecek yazıya üyenin dilekçesi, ölüm raporu/defin ruhsatı ve üyeye ait Vukuatlı Nüfus Kayıt Örneğinin birlikte derneğe gönderilmesi halinde bildirilecek banka hesap numarasına “90 aylık üyelik süresi x 484,00 (son aidat tutarı) x 1.75” formülü ile yapılacak hesaplama sonucu belirlenen 76.230,00 ₺ tutarında ödeme yapılır. Çocuk vefat yardımı, üyenin bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının vefat etmesi halinde yapılır. Bu yardım erkek çocuklar için belgelendirilmesi şartıyla, evlenmemiş ve sosyal güvencesi bulunmayan 25 yaşına kadar; kız çocukları ile bedensel/zihinsel engelli çocuklarda ise evlenmemiş veya evlendikten sonra boşanmış olsalar dahi ve sosyal güvencesi olmayan çocukları için yaş sınırı olmaksızın her zaman yapılır. Üyenin, çocuğunun vefatından önce emeklilik onayı çıkmış ise çocuk vefat yardımı ödemesi yapılmaz. Ölü doğum olarak belirtilen doğumlar da çocuk vefat yardımı kapsamında değerlendirilmez. Hem anne hem baba dernek üyesi ise, çocuk vefat yardımı her iki üye için de ayrı yapılır.

2.1.4.7. Muhtaç aile yardımı

Vefat eden üyenin bir sosyal güvenlik kurumundan herhangi bir maaş bağlanmaması halinde, dul ve yetimlerine; bekâr ise muhtaçlıklarını belgelendirmeleri şartı ile anne ve babasına muhtaç aile yardımı yapılır. Bu yardım, üyenin varislerine ödenen vefat yardımı dışında ayrıca ek olarak yapılan bir yardımdır. Muhtaç aile yardımı ödemeleri üçer aylık periyotlar halinde peşin olarak her yıl Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarında banka hesaplarına yatırılır. Yapılacak ödemelere ilişkin belirlenen “11.402,00 (Net Asgari Ücret) x

1,5” formülü kullanılarak yapılan hesaplama sonucu elde edilen 17.103,00 ₺ olarak belirlenmiştir. Yetim kalan kız çocuklarının ve dul kalan eşin evlenmesi halinde verilen muhtaç aile yardımı ödemesi devam ettirilmez ve daha sonraki ilerleyen süreçte bu kişilerin boşanmaları halinde muhtaçlık durumlarını tekrar belgelendirmeleri şartıyla ve Yönetim Kurulu Kararı ile yeniden yardım alabilmesi mümkündür. Muhtaç aile yardımı almak için dilekçeye;

- Vukuatlı nüfus kayıt örneği,
- Muhtaç olduğuna dair ikamet ettiği yerin mülki amirliğinden alınacak muhtaçlık belgesi,
- Öğrenim gören çocuğu varsa, öğrenim belgesi (İkinci öğretim hariç) eklemek suretiyle başvuru yapılması gerekmektedir.

2.1.5. Mehmetçik Yaşam Sigortası ve Sağlanan Haklar

TSK Mehmetçik Vakfı'nın yaptığı ekonomik yardıma ilave olarak, sigortalanın malul olması durumunda kendisine veya kanuni varislerine tazminat ödenmesi yapılmaktadır. Poliçe süresi içinde sigortalının herhangi bir kaza sonucu malul kalması halinde, belirlenen maluliyet oranlarına göre “Kaza Sonucu Tam ve Kısmi Maluliyet Tazminatı” sigortalıya ödenmektedir. TSK mensubu subay ve astsubaylar ile bunların emeklileri, yedek subaylar, silah altındaki erler ve erbaşlar, uzman erbaşlar, uzman jandarmalar, sivil ve uzman memurlar, askeri okul öğrencileri, TSK yararına faaliyet gösteren vakıflarda çalışan personel ve eşlerinin Mehmetçik Yaşam Sigortasından (MYS) yararlanabilmesine imkân sağlanmaktadır. 2022 yılında vefat ve maluliyet yardımı olarak belirlenen 45.000,00 ₺ tazminat tutarı, 2023 yılı itibariyle poliçe süresi ve pirim tutarı dikkate alınarak tutarları güncellenmiş ve Tablo 7’de sunulmuştur (Mehmetçik Yaşam Sigortası, 2023).

Kapsamı	Poliçe Süresi	Prim Tutarı	Teminat Tutarı (₺)
Rütbeli Personel ve Diğer Personel	1 Yıl	180	120.000
	1 Yıl	350	230.000
	1 Yıl	500	320.000
	1 Yıl	700	450.000
Erbaş ve Erler	6 Ay	80	110.000
Bedelli Askerler	1 Ay	50	80.000

Tablo-7. Prim ve Teminat Tablosu (MYS, 2023)

MYS, ferdi bir kaza poliçesidir. Ferdi kaza poliçelerinin sadece kaza sonucu vefat ve maluliyet tazminat ödemesi yapmasına karşın, bu poliçenin kapsa-

mı genişletilerek her türlü vefat durumunu (poliçe süresi içinde ortaya çıkan bir hastalığın sonucunda gerçekleşen vefat dahil) içerecek şekilde tazminat ödemesine imkân sağlaması önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Sigorta poliçesi kapsamında maluliyet tazminatı ödemelerinde dikkate alınan maluliyet oranları, Tablo 8’de belirtilmiştir (Mehmetçik Yaşam Sigortası, 2023).

Maluliyetin Nedeni	Maluliyet Oranı	
İki gözün tamamen kaybı	%100	
İki kol veya iki elin tamamen kaybı	%100	
İki bacağın veya iki ayağın tamamen kaybı	%100	
Bir kol/bir el ile beraber bacağın/bir ayağın tamamen kaybı	%100	
Umumi felç	%100	
Şifa bulmaz akıl hastalığı	%100	
Kolun veya elin tamamen kaybı	Sağ %60	Sol %50
Omuz hareketinin tamamen kaybı	Sağ %25	Sol %20
Dirsek hareketinin tamamen kaybı	Sağ %20	Sol %15
Bilek hareketinin tamamen kaybı	Sağ %20	Sol %15
Baş parmak ile şahadet parmağının tamamen kaybı	Sağ %30	Sol %25

Tablo-8. Maluliyet Cetveli (MYS, 2023)

2.2. Prim Ödemesiz Olarak Hizmet Veren Kurum, Vakıf ve Dernekler

TSK Mehmetçik Vakfı (TSKMOV) ve TSK Elele Vakfı (TSKEEV) tarafından prim ödemesiz olarak sunulan hizmetler başlığı altında incelenmiştir.

2.2.1. TSK Mehmetçik Vakfı ve Sağlanan Haklar

Harp ve vazife malulleri ile bakmakla yükümlü oldukları yakınlarına vakıf tarafından aşağıda belirtilen yardımlar yapılmaktadır (TSK Mehmetçik Vakfı, Yardım çeşitleri, 2023).

Maluliyet Yardımı: Maluliyet dereceleri esas alınarak harp ve vazife malulü olan erbaş ve erlere bu kapsamda maluliyet yardımı yapılmaktadır. Yardımın tahakkuk edebilmesi için hak sahibinin hayatta iken başvuru yapması gerekmektedir.

Doğum Yardımı: Malul, gazi ve engelli bakım yardımına hak kazananların eşi hamile ise doğum yaptığında, yürürlükteki yardım planı dikkate alınarak doğum yardımı yapılmaktadır.

Hasta ve Engelli Çocuklar İçin Bakım Yardımı: Öz gereksinimlerini yerine getiremedikleri veya devlet hastanelerinin sağlık kurulu raporu ile başkasının bakım ve yardımına muhtaç oldukları belgelenen hasta ve engelli çocuklara, üçer aylık dönemler halinde hastalık ve engellilik hali devam ettiği sürece, bakım ve öğrenim yardımı yapılır. Bu kapsamda bulunan Mehmetçiklerin sakatlanma tarihinden önce doğan çocuklarına da bu yardımlar yapılmaktadır.

Öğrenim Yardımı: Öğrenim yardımları üçer aylık dönemler halinde, her çocuk için koşulsuz olarak on sekiz yaşına kadar; lise düzeyinde eğitim gören çocuklara yirmi yaşını tamamlayana kadar; ön lisans seviyesinde öğrenim gören çocuklara yirmi beş yaşına kadar; lisans ve lisansüstü düzeyinde öğrenim görenlerin ise yirmi altı yaşına kadar yapılmaktadır. Ayrıca üniversite harçları ödenmekte ve yılda bir defa, bir aylık yardım tutarı kadar kitap ve kırtasiye yardımı yapılmaktadır.

Ücretsiz Tatil İmkânı Sağlanması: Ayvalık Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinden istifade eden malul gazi Mehmetçiklerin kendileri ve ailelerinin yol (otobüs, tren bilet ücreti veya özel aracıyla gelenler için ise şehirlerarası belediye rayıcı dikkate alınarak ödeme yapılmakta) ve iâşe ücretleri (üç öğün tesisteki tabldot usulü yemek ücretleri dahil) de TSK Mehmetçik Vakfı tarafından karşılanmaktadır.

Harp malulleri, vazife malulleri ile yakınlarına, “bir defaya mahsus yardımlar” veya “sürekli ve belli bir süre dâhilinde yapılan yardımlar” olarak iki başlık altında yardım programları uygulanmaktadır.

- Sürekli bakım yardımı almakta iken vefat eden gazi veya engelli er ve erbaşlara yönelik yapılan ölüm yardımı, bakım ve öğrenim yardımı almakta olan çocuğun vefatı halinde yapılan ölüm yardımı ile doğum yardımı ve maluliyet yardımları bir defaya mahsus yardımlar kapsamına girmekte,
- Malul, gazi ve engelli bakım yardımı ve öğrenim yardımları ise sürekli veya belli süreler dahilinde yapılan yardımlar olarak uygulanmaktadır.

2023 yılı için TSKMV tarafından ölüm yardımı kapsamında yapılacak ödeme tutarı 200.000,00 ₺ olarak belirlenmiştir.

Vakıf tarafından maluliyet yardımı kapsamında 2023 yılı için belirlenen ödeme tutarları Tablo 9’da gösterilmektedir.

Harp ve Vazife Malullerine Yapılacak Yardım Şekli	Yardım Tutarı (₺)	Yardım Periyodu
Maluliyet yardımları; 1. Derece maluliyet yardımı 2. Derece maluliyet yardımı 3. Derece maluliyet yardımı 4. Derece maluliyet yardımı 5. Derece maluliyet yardımı 6. Derece maluliyet yardımı	131.040 117.936 104.832 91.728 78.624 65.520	Bir defaya mahsus
Bakım yardımları; 1. Derece maluliyet yardımı 2. Derece maluliyet yardımı 3. Derece maluliyet yardımı 4. Derece maluliyet yardımı 5. Derece maluliyet yardımı 6. Derece maluliyet yardımı	6.552 5.772 3.588 3.432 2.652 2.340	Her ay
Öğrenim Yardımları; 18 yaşını tamamlayana kadar, Lise düzeyindeki çocuklara 20 yaşını tamamlayana kadar Ön lisans düzeyindeki çocuklara 25, Lisans ve Lisansüstü düzeydeki çocuklara 26 yaşını tamamlayana kadar Öz gereksinimlerini yerine getiremedikleri, başkalarının bakım ve yardımına muhtaç oldukları sağlık raporuyla kesinleşen çocuklara, hastalık veya engellilik durumu devam ettiği sürece	1.560 1.872 2.340 2.340	
Bakım yardımı almakta iken vefat edenler için ölüm yardımı	31.200	Bir defaya mahsus
Doğum yardımı	15.600	
Çocuk ölüm yardımı	15.600	
Şehit olan Erbaş ve Erlerin anne ve babaları ile resmi nikahlı çocuklu eşlerine Anneler ve Babalar Günü nakdi yardımı	6.000	Yılda bir

Tablo-9. 2023 Yılı İçin Belirlenen Maluliyet Yardımları (TSKMV, 2023)

2024 yılı için TSKMV tarafından ölüm yardımı kapsamında yapılacak ödeme tutarı ise 350.000,00 ₺ olarak belirlenmiştir.

Vakıf tarafından maluliyet yardımı kapsamında 2024 yılı için planlanan ödeme tutarları Tablo 10'da belirtilmektedir (TSK Mehmetçik Vakfı, Yardım planı, 2023).

Harp ve Vazife Malullerine Yapılacak Yardım Şekli	Yardım Tutarı (₺)	Yardım Periyodu
Maluliyet yardımları;		
1. Derece maluliyet yardımı	170.000	Bir defaya mahsus
2. Derece maluliyet yardımı	155.000	
3. Derece maluliyet yardımı	135.000	
4. Derece maluliyet yardımı	120.000	
5. Derece maluliyet yardımı	100.000	
6. Derece maluliyet yardımı	85.000	
Bakım yardımları;		
1. Derece maluliyet yardımı	10.000	Her ay
2. Derece maluliyet yardımı	7.500	
3. Derece maluliyet yardımı	5.000	
4. Derece maluliyet yardımı	4.500	
5. Derece maluliyet yardımı	3.500	
6. Derece maluliyet yardımı	3.000	
Öğrenim Yardımları;		
18 Yaşını Tamamlayana kadar,	2.000	Her ay
Lise düzeyindeki çocuklara 20 yaşını tamamlayana kadar	2.500	
Ön lisans düzeyindeki çocuklara 25, Lisans ve Lisansüstü düzeydeki çocuklara 26 yaşını tamamlayana kadar	3.000	
Öz gereksinimlerini yerine getiremedikleri, başkalarının bakım ve yardımına muhtaç oldukları sağlık raporuyla kesinleşen çocuklara, hastalık veya engellilik durumu devam ettiği Sürece	3.000	
Bakım yardımı almakta iken vefat edenler için ölüm yardımı	40.000	Bir defaya mahsus
Doğum yardımı	20.000	
Çocuk ölüm yardımı	20.000	
Şehit olan erbaş ve erlerin anne ve babaları ile resmi nikahlı çocuklu eşlerine anne ve babalar günü nakdi yardımı	10.000	Yılda bir

Tablo-10. 2024 Yılı Planlanan Maluliyet Yardımı (TSKMV, 2023)

Harp ve vazife malulleri ile yakınlarına yönelik TSKMV'nın, 01.01.1982-28.02.2023 dönemlerini içeren yardımlar ve bu yardımlardan faydalanan kişi sayısı Tablo 11'de belirtilmektedir (TSK Mehmetçik Vakfı, Yardım yapılan kişi sayıları, 2023).

Yardım Yapılan Hedef Kitle	Kişi Sayısı
Şehit/herhangi bir nedenle hayatını kaybeden erbaş ve erler	17.336
Malul gazi ve engelli erbaş ve erler	10.472
Bakım yardımı almakta iken vefat eden malul gazi ve engelliler	398
Doğum yardımından faydalananlar	260
Çocuk ölüm yardımından faydalananlar	38
Bakım yardımı	8.751
Anneler ve Babalar Günü yardımından faydalananlar	9.037
Nakdi yardım ödemesi yapılanlar	76.408

Tablo-11. Yardım Yapılan Kişi Sayısı (TSKMV, 2023)

TSK Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinde şehit (er/erbaş) yakınları ile gazilerin tesisten faydalanabilmesi amacıyla hak sahibinin eşi, çocukları, anne ve babası dahil gidiş-dönüş yol maliyetlerini karşılayacak otobüs/tren bilet ücreti veya özel aracıyla gelenlere şehirlerarası belediye rayici dikkate alınarak yapılacak masraf ile tesisteki tabldot usulü belirlenen üç öğün yemek ücreti, TSKMV bütçesinden karşılanacağından dolayı tesisten yararlanan ailelerin ücretsiz tatil imkânı bulunmaktadır.

2.2.2. TSK Elele Vakfı ve Sağlanan Haklar

Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından başlatılan ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) tarafından desteklenen bir maddi yardım kampanyası bütün ülkeyi ve yurt dışındaki vatandaşlarımızı kapsayacak şekilde “Haydi Türkiye, Mehmetçikle Elele” kampanyasına dönüştürmüştür, 56 saat gibi kısa bir sürede toplanan yardım tutarı, bir çığ gibi büyüyerek 60,8 Milyon \$’a ulaşmıştır. Bu kampanya sonunda toplanan bağışlar ile ülke savunması ve terörle mücadele esnasında yaralanan, uzvunu kaybeden TSK personeli için hizmet verecek, onları tekrar sağlıklı yaşamlarına döndürecek modern bir Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi kurulması kararlaştırılmış ve bu amaçla kurulan vakıf 21.04.1996 tarih ve 22618 sayılı Resmî Gazetede ilan edilerek kuruluşunu tamamlamıştır (RG, 1996). Milletinin verdiği bu emaneti üstlenen TSK Elele Vakfı Genel Müdürlüğü, 03.06.1996 tarihinde Ankara’da çalışmalarına başlayarak, 35 ay gibi kısa bir sürede TSK Rehabilitasyon ve Bakım Merkezini hizmete açmıştır. Atatürk tarafından “Vatan ve millet için her şeyini feda eden Harp Malulleri canlı birer abidedir. Onlar için ne yapsak azdır “ sözü, bu millet için her şeyini feda eden harp malulleri için bu vakıf tarafından

gerçekleştirilen hizmetlerin önemini belirtmektedir (Yıldırım, 2000, s. 417). TSK Elele Vakfı (TSKEEV), Türkiye'nin harp ve vazife malullerine karşı vefa borcu olarak ülkemizde ve bölgemizde eşi ve benzeri bulunmayan, tıbbın ve teknolojinin çağdaş her türlü imkanlarıyla donatılmıştır. Türkiye'de fizik tedavi ve rehabilitasyon alanında en gelişmiş tesislerden biridir. Rehabilitasyon ve bakım merkezinde tedavi gören malul gazilerimizi hastane ortamından uzaklaştırarak ruhsal rehabilitasyonları ile moral ve motivasyonlarına katkıda bulunmak amacıyla 2,1 Milyon ₺'ye yaptırılan Gazi Uyum Evi 19.09.2004 tarihinde Gaziler Gününde hizmete açılmıştır. Vakıf tarafından inşa ettirilen diğer bir tesis TSK Ankara Özel Bakım Merkezi'dir. Yaklaşık 42 Milyon ₺'ye malolan tesis, gazilerimizin ikinci baharlarını yaşayabilecekleri, sınıfının en üst standartlarına sahip bir bakım merkezidir. 65 yaşını tamamlamış TSK personeli de bu tesisten faydalanmaktadır (TSK Elele Vakfı, 2023). TSKEEV tarafından iç güvenlik harekâtında yaralanan ve doku kaybına uğrayan TSK mensuplarının ihtiyaç duydukları yapay organ, ortez ve protezlerin üç boyutlu teknolojiden istifade edilerek hatasız ve hızlı imal edilebilmesi amacıyla 4,3 Milyon €'ya Medikal Tasarım ve Üretim Merkezi kurulmuştur.

TSKEEV; kişilere yardım için değil, amacına uygun tesis kurmak ve bu tesisleri desteklemek amacıyla kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda, gazilerimizin ruhsal ve bedensel rehabilitasyonu için tesisler inşa etmek, bu tesisleri geliştirmek ve en üst seviyede yaşatmak için destek sağlamakta, bahse konu tesislerden sadece gaziler değil, şehit er ve erbaş aileleri de yararlanabilmektedir (Demirezen, 2013, s. 5-6). Ayrıca vakıf tarafından gazi ve ailelerine, Balıkesir ili Ayvalık ilçesinde bulunan TSK Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinin milli bütçeden sağlanamayan araç, gereç ve malzeme ihtiyaçları da ücretsiz olarak temin edilmektedir.

3. TSK Vakıf ve Derneklerinin Fırsat Maliyeti Boyutu ile İncelenmesi

TSK personeli tarafından kurulan ve faaliyet gösteren vakıf, dernek ve diğer kuruluşlar bu bölümde disiplinler arası bir yaklaşım ile muhasebe anabilimi içerisinde yer alan fırsat maliyeti boyutu ile incelenmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde sosyal güvenlik kapsamında gerçekleştirilen yardımlar dışında TSK personeli tarafından kurulan vakıf, dernek ve diğer kuruluşlar tarafından hak sahiplerine yapılan ödemeler karşılaştırmalı olarak ölüm tazminatı, maluliyet tazminatı, eğitim yardımı, evlilik yardımı, diğer nicel ve nitel yardımlar başlıkları altında fırsat maliyeti boyutu ile ele incelenmiş ve elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Ölüm Tazminatı Boyutu ile Fırsat Maliyeti

SGK tarafından hak sahiplerine yapılan ölüm tazminatı dışında TSKDV, TSK Mehmetçik Vakfı, Kartal Vakfı, Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği ve Mehmetçik Yaşam Sigortası tarafından, prim ödemeli kuruluşlar için üyelik ve aidat ödemesinin gerçekleştirilmesi veya prim ödemesiz kuruluşlar için ise vefat sonrası hak sahipleri tarafından başvuru yapılması halinde sunulan hizmetlerden faydalanma konusunda 2023 yılı ödemeleri dikkate alındığında, ölüm tazminatı kapsamında fırsat maliyetlerine ilişkin;

- TSKDV'na üye olan muvazzaf ve sözleşmeli personelin 150,00 ₺ yıllık prim ödemesine karşılık 105.804,51 ₺ ödeme yapıldığı ve 106.654,51 ₺ fırsat maliyeti,
- TSK Mehmetçik Vakfı marifetiyle erbaş ve erler için herhangi bir prim ödemesine gerek kalmadan sadece yapılacak başvuruya istinaden 200.000,00 ₺ ödeme yapıldığı ve bu tutarın fırsat maliyeti,
- Kartal Vakfı'na üyelerin statüsüne göre yaptığı aylık prim ödemelerine karşılık ölüm tazminatı olarak 1.500.000,00 ₺ ödeme yapıldığı ve bu tutarın fırsat maliyeti,
- Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği için yapılacak altı aylık 484,00 ₺ prim ödemesi karşılığında ölüm tazminatı olarak 406.560 ₺ ödeme yapıldığı ve 406.076 ₺ tutarında fırsat maliyeti,
- Mehmetçik Yaşam Sigortası için muvazzaf personel için 180,00-700,00 ₺ arasında yapılacak herhangi bir prim ödemesi karşılığında 120.000,00-450,000,00 ₺ arasında, erbaş ve erler için ise 80,00 ₺ prim ödemesi karşılığında 110.000,00 ₺ prim ölüm tazminatına hak kazanılabileceği mümkün olmakla birlikte, muvazzaf personel için 119.820,00-449.300,00 ₺ tutarları arasında fırsat maliyeti, erbaş ve erler için ise 109.920,00 ₺ tutarında fırsat maliyeti tespit edilmiştir.

3.2. Maluliyet tazminatı Boyutu ile Fırsat Maliyeti

SGK tarafından hak sahiplerine gerçekleştirilen maluliyet tazminatı dışında, TSKDV, TSK Mehmetçik Vakfı, Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği ve MYS tarafından, prim ödemeli kuruluşlar için üyelik ve aidat ödemesinin gerçekleştirilmesi, prim ödemesiz kuruluşlar için ise vefat sonrası hak sahipleri tarafından başvuru yapılması halinde sunulan hizmetlerden faydalanma konusunda 2023 yılı ödemeleri dikkate alındığında, maluliyet tazminatı/yardımlaşma kapsamında fırsat maliyetlerine ilişkin;

- TSKDV'na üye olan muvazzaf ve sözleşmeli personelin 150,00 ₺ yıllık prim ödemesine karşılık 49.144,74 ₺ ödeme yapıldığı ve 48.994,74 ₺ fırsat maliyeti,
- TSK Mehmetçik Vakfı marifetiyle erbaş ve erler için herhangi bir prim ödemesine gerek kalmadan sadece yapılacak başvuruya istinaden maluliyet dereceleri dikkate alınarak 65.520 ₺ ile 131.040 ₺ arasında ödeme yapıldığı ve bu tutarın fırsat maliyeti,
- Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği için yapılacak altı aylık 484,00 ₺ prim ödemesi karşılığında maluliyet derecesine göre 69.696,00 ₺ ile 119.644,80 ₺ arasında maluliyet tazminatı ödemesi yapıldığı ve 69.212,00 ₺ ile 119.160,80 ₺ tutarında fırsat maliyeti,
- MYS için muvazzaf personel için 180,00-700,00 ₺ arasında yapılacak herhangi bir prim ödemesi karşılığında 18.000,00 ₺ ile 450.000,00 ₺ arasında, erbaş ve erler için ise 80,00 ₺ prim ödemesi karşılığında 16.500,00 ₺ ile 110.000,00 ₺ maluliyet tazminatına hak kazanılabilmesi mümkün olmakla birlikte, muvazzaf personel için 17.820,00-449.300,00 ₺ tutarları arasında; erbaş ve erler için 16.420,00 ₺ ile 109.920,00 ₺ tutarında fırsat maliyeti söz konusu olacaktır.

3.3. Eğitim Yardımı Boyutu ile Fırsat Maliyeti

SGK tarafından hak sahiplerine yapılan eğitim yardımı dışında, TSK Mehmetçik Vakfı, TSK Eğitim Vakfı ve Kartal Vakfı tarafından prim ödemeli kuruluşlar için üyelik ve aidat ödemesinin gerçekleştirilmesi, prim ödemesiz kuruluşlar için ise vefat sonrası hak sahipleri tarafından başvuru yapılması halinde sunulan hizmetlerden faydalanma konusunda, 2023 yılı ödemeleri dikkate alındığında hak sahibinin bakmakla yükümlü olduğu çocukları için yapılan eğitim yardımlardan, fırsat maliyetlerine ilişkin;

- TSK Mehmetçik Vakfı marifetiyle erbaş ve erler için herhangi bir prim ödemesine gerek kalmadan sadece yapılacak başvuruya istinaden eğitim dönemine göre her çocuk için eğitim yardımı kapsamında;
  - Kreş veya anaokulu döneminde bulunanlar için aylık 1.560,00 ₺,
  - İlkokul döneminde bulunanlar için aylık 1.560,00 ₺,
  - Ortaokul döneminde bulunanlar için aylık 1.560,00 ₺,
  - Lise (ortaöğretim) döneminde bulunanlar için ise aylık 1.872,00 ₺,
  - Üniversite döneminde bulunanlar için ise aylık 2.340,00 ₺ olarak ödeme yapıldığı ve bu tutarların her birinin ayrı ayrı fırsat maliyeti olarak tespit edildiğine,

- TSK Eğitim Vakfı marifetiyle üniversite döneminde bulunanlardan muvazzaf veya emekli personel ile erbaş ve er olarak askerlik yaparken şehit ya da gazi olanların çocukları için ise eğitim yardımı kapsamında aylık 750,00 ₺ ödeme yapıldığı ve bu tutarın fırsat maliyeti olarak tespit edildiğine,
- Kartal Vakfı'na üyelerin statüsüne göre yaptığı aylık prim ödemelerine karşılık, eğitim yardımı olarak muvazzaf personelin çocuklarına;
  - Kreş veya anaokulu döneminde bulunanlar için aylık 1.500,00 ₺,
  - İlkokul döneminde bulunanlar için aylık 2.000,00 ₺,
  - Ortaokul döneminde bulunanlar için aylık 2.500,00 ₺,
  - Lise hazırlık sınavı kapsamında bulunanlar için defaten 12.500,00 ₺,
  - Lise (ortaöğretim) döneminde bulunanlar için aylık 3.000,00 ₺,
  - Üniversite hazırlık sınavı kapsamında bulunanlar için defaten 20.000,00 ₺ ödeme yapıldığı ve bu tutarların her birisinin ayrı ayrı fırsat maliyeti olarak tespit edildiğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.4. Evlilik Yardımı Boyutu ile Fırsat Maliyeti

SGK tarafından hak sahiplerine yapılan evlilik yardımı dışında, Hv.K.K.lığında görevli personelin Kartal Vakfı'na üyelik ve aidat ödemesinin gerçekleştirilmesi halinde ayrıca 75.000,00 ₺ ödeme yapıldığı ve bu tutarın fırsat maliyeti olarak tespit edildiğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.5. Diğer Nicel ve Nitel Yardımlar Kapsamında Sunulan Hizmetler Boyutu ile Fırsat Maliyeti

SGK tarafından hak sahiplerine sunulan hizmetler dışında prim ödemeli kuruluşlar için üyelik ve aidat ödemesinin gerçekleştirilmesi, prim ödemesiz kuruluşlar için ise vefat sonrası hak sahipleri tarafından başvuru yapılması halinde sunulan hizmetlerden;

- Kartal Vakfı tarafından Hv.K.K.lığı personeline defaten yapılan 30.000,00 ₺ sünnet yardımı yapılmakta,
- TSK Mehmetçik Vakfı tarafından erbaş ve erlerin çocuğunun vefatı halinde 15.600,00 ₺; Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği tarafından üyenin eşinin vefatı halinde 152.460,00 ₺, üyenin çocuğunun vefatı halinde ise 76.230,00 ₺ tutarında yapılan vefat yardımı yapılmakta,
- TSK Mehmetçik Vakfı tarafından erbaş ve erlerden malul olarak hayatlarını devam ettirmekte iken ölenler için ailelerine defaten 31.200,00 ₺ tu-

tarında vefat yardımı; eşinin doğum yapması halinde defaten 45.600,00 ₺ tutarında doğum yardımı; her yıl anneler günü için 6.000,00 ₺, babalar günü için de 6.000,00 ₺ tutarında maddi yardım ile ailelere tüm masraflarının vakıf tarafından karşılanacak ücretsiz yıllık tatil imkânı sunulmakta,

- TSKEV tarafından şehit ve gazi yakınlarından üniversite eğitiminde olanlar için ücretsiz öğrenci yurtlarından faydalanma hakkı verilmekte,
- Mehmetçik Vakfının koordinesi ve planlaması doğrultusunda OYAK, MKEK ve TSK Güçlendirme Vakfı ile iştiraklerinde yer alan 33 firma/kurum bünyesinde staj imkânı sağlanmakta olduğuna ilişkin hem nitel hem de nicel olarak farklı fırsat maliyetlerini içeren bulgular tespit edilmiştir.

SONUÇ

SGK başta olmak üzere kamu tarafından hak sahiplerine sunulan hizmetler ve yardımlar dışında, TSK personeli tarafından kurulan vakıf, dernek ve kuruluşlar tarafından sunulan hizmetlere ilişkin prim ödemeli kuruluşlar için üyelik ve aidat ödemesinin gerçekleştirilmesi, prim ödemesiz kuruluşlar için ise vefat sonrası hak sahipleri tarafından başvuru yapılması halinde, personel veya ailelerine yönelik;

- Ölüm tazminatı kapsamında, TSK personeli tarafından (Hv.K.K.lığı personeli hariç) muvazzaf ve sözleşmeli personel ile kurumda çalışan sivil personele yapılan prim ödemelerine karşılık ölüm tazminatı kapsamında asgari 226.474,51-556.954,51 ₺; Hv.K.K.lığı personeli için ise asgari 2.132.550,51 ₺ ile 2.463.030,51 ₺ arasında ölüm yardımı kapsamında fırsat maliyeti belirlenmiş, erbaş ve erler için ise asgari 309.920,00 ₺ olarak fırsat maliyetinin tespit edildiği belirlenmiş,
- Maluliyet tazminatı kapsamında, TSK personelinden (Hv.K.K.lığı personeli hariç) muvazzaf ve sözleşmeli personel ile kurumlarda çalışan sivil personele yapılan prim ödemelerine karşılık ölüm yardımı kapsamında asgari 136.840,74 ₺ ile 630.184,74 ₺ arasında; Hv.K.K.lığı personeli için ise asgari 206.536,54 ₺ ile 749.829,54 ₺ arasında maluliyet tazminatı kapsamında fırsat maliyeti belirlenmiş, erbaş ve erler için ise erbaş ve erler için ise maluliyet derecesine göre asgari 82.020,00 ₺ ile 241.040,00 ₺ olarak fırsat maliyetinin tespit edildiği belirlenmiş,
- Eğitim yardımı kapsamında, TSK personeli için (Hv.K.K.lığı personeli hariç) muvazzaf ve sözleşmeli personel ile kurumda çalışan sivil perso-

nele yapılan prim ödemesi zorunluluğu olmadan sadece üniversite dönemi için aylık 750,00 ₺; er ve erbaş ailelerinin şehit çocukları için ise eğitim dönemine göre aylık 1.560,00 ₺ ile 2.340,00 ₺; Hv.K.K.lığı personeli için ise asgari 1.500,00 ₺ ile 3.000,00 ₺ arasında aylık tutarında, 12.500,00 ₺ ile 20.000,00 ₺ arasında defaten yapılacak eğitim yardımı kapsamında fırsat maliyetinin tespit edildiği belirlenmiş,

- Evlilik yardımı kapsamında, sadece Hv.K.K.lığında görevli personelin Kartal Vakfı'na üyelik ve aidaat ödemesinin gerçekleştirilmesi halinde ayrıca 75.000,00 ₺ ödeme yapılmış ve bu tutar fırsat maliyeti olarak belirlenmiştir.

SGK başta olmak üzere kamu kurumları tarafından sunulan hizmetlerin dışında;

- Kartal Vakfı tarafından Hv.K.K.lığı personeline defaten yapılan sünnet yardımı,
- Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği tarafından üyenin çocuk ve eşinin vefatı halinde yapılan vefat yardımları,
- TSK Mehmetçik Vakfı tarafından erbaş ve erlerin çocukları için yapılan çocuk vefat yardımı, erbaş ve erlerden malul olarak hayatlarını devam ettirmekte iken ölenler için ailelerine defaten yapılan vefat yardımı, eşinin doğum yapması halinde defaten yapılan doğum yardımı, her yıl anneler günü ve babalar günü için yapılan maddi yardımlar ile ailenin tüm masraflarının vakıf tarafından karşılandığı ücretsiz yıllık tatil imkânı,
- TSKEV tarafından şehit ve gazi yakınlarından üniversite eğitiminde olanlar için ücretsiz öğrenci yurtlarından faydalanma hakkı verilmesi, ayrıca OYAK, MKEK A.Ş. ve TSK Güçlendirme Vakfı ile iştiraklerinde yer işletmelerin bünyesinde staj yapma imkânları bulunmaktadır.

Sosyal güvenlik sistemi dışında yer alan ve TSK personeli tarafından kurulan, sosyal yardımlaşma ve dayanışma kapsamında faaliyet gösteren vakıf, dernek ve kuruluşların sunduğu hizmetlerin farklı bir bakış açısıyla fırsat maliyetlerinin değerlendirmesi önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Hak sahiplerinin çalışmamızda belirtilen fırsat maliyetlerini dikkate alması halinde, personel ve ailesinin daha fazla ekonomik ve nitelikli hizmete erişim imkânının olacağı unutulmamalıdır. Yapılacak sosyal yardım ve desteklerin boyutu dikkate alındığında, sunulan tüm hizmetlerden daha fazla verim elde edilebilmesi için personelin aidiyet duygusunun yükseltilerek, bilinçlendirilmesi ve bilgi seviyesinin artırılması amacıyla;

- Sunulan hizmetlerin fırsat maliyeti kapsamında elde edilen veriler de kullanılarak, ayrıntılı bir şekilde hazırlanacak güncel dokümanlarla desteklenmesi ve daha fazla duyurulması,
- Personele, vakıf ve derneklere üyelik işlemlerinin önemi ile üyelik gerektirmeyen yardımlaşma kuruluşlarından istifade edilebilmesi için başvuru esasları hakkında bilgilendirme yapılması, hatta personel dışında ailelerin de yapılacak sosyal etkinlikler ile konu hakkında bilgilendirilmesi,
- Haklardan faydalanma işlemlerinin %90'ının müracaat esaslı bir yapı olması ve her türlü haklardan faydalanmak için dilekçeyle başvuru yapılması zorunluluğu olması nedeniyle mağduriyet yaşanmaması için personelin çalıştığı kurum ve kuruluşların personel birimleri tarafından, hak temelli bir yaklaşım gösterilerek, tanıtım ve bilgilendirmelerin sürekli bir faaliyet olarak her zaman gündemde tutulmasının faydalı olacağı, hak sahiplerinin mağduriyetlerini önemli bir seviyede azaltarak zaman içerisinde mağduriyetlerin giderilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Altan, Ö. Z. (2007). *Sosyal politika*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1477.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4th ed.). Oxford University Press.
- Büyükmirza, H. (2019). *Maliyet ve yönetim muhasebesi: Tekdüzene uygun bir sistem yaklaşımı* (23.Baskı.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Chrome, G. (2024). Yardım merkezi, *Site bağlantılarının güvenli olup olmadığını kontrol etme*. Mart 13, 2024 tarihinde https://support.google.com/chrome/answer/95617?visit_id=638459448395232524-981950464&p=ui_security_indicator&rd=1# zippy= adresinden alındı
- Demirezen, S. (2013). İnşa edilerek Türk Silahlı Kuvvetlerine bağışlanan merkezler. *TSK Elele Vakfı Dergisi, Yıl:1(1)*, s. 5-6, Ankara.
- Ekerkil, V. & Polat, E. (2023). Sürdürülebilir su için fırsat maliyeti modelleme yaklaşımı ile gelir getirmeyen su maliyeti tahmini. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 18(2)*, s. 397-416, Eskişehir.
- Güneş, R. (1997). Fırsat maliyeti ve fırsat maliyetinin işletme yönetimi kararlarında kullanılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi(2)*, s. 80, Isparta.
- Güven, S. (1995). *Sosyal politikanın temelleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

- Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği (2023). *Ana sayfa*. Aralık 20, 2023 tarihinde <https://www.hvkkyarder.org/#> adresinden alındı
- Hoepfl, M. (1997). Choosing qualitative research: A primer for technology education researchers. *Journal of Technology Education, Vol. 9 No. 1*, s. 47-63.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi (2024). IT Bilişim teknolojileri. *Web siteleri için SSL sertifikası neden önemlidir?* Mart 13, 2024 tarihinde <https://it.bilgi.edu.tr/tr/guvenlik/ssl/> adresinden alındı
- Kartal Vakfı (2023). *Yardımlar*. Aralık 27, 2023 tarihinde <https://www.kartalvakfi.org.tr/> adresinden alındı
- Kocaoğlu, M. (1967). *Sosyal Politika*. Ankara: TÜHİS.
- Koray, M. (2005). *Sosyal politika* (2.Baskı). Bursa: İmge Kitabevi.
- Mehmetçik Yaşam Sigortası (2023). *Mehmetçik yaşam sigortası*. Aralık 27, 2023 tarihinde <https://www.mehmetciksigorta.com.tr/index.php/17-urunlerimiz/> adresinden alındı
- Merriam, S. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. (3th ed.). Jossey-Bass.
- Mullard, M., & Spicker, P. (1998). *Social policy in a changing society*. London: Routledge.
- Özdemir, S. (2004). *Refah Devleti ve Üstlendiği Temel Görevler Üzerine Bir İnceleme*. Alpay Hekimler (Ed). ABTürkiye ve Endüstri İlişkileri. İstanbul: Betan Basın Yayım Dağıtım A.Ş.
- RG (1996). Resmi Gazete, Sayı: 22618. Ankara. Nisan 21, 1996 tarihinde alındı
- Seyyar, A. (2006). *Değişen dünyada ve Türkiye’de sosyal politikalar*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Seyyar, A. & Köleoğlu, Y. (2011). *Sosyal politikalar açısından gaziler ve şehit aileleri*. İstanbul: Lalezar Kitabevi, Ocak 2011.
- Sözer, A.N. (2020). *Türk sosyal hukuku (Yoksulluk/Yoksunluk Mevzuatı)* (2.Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Sunal, O. (2011). Sosyal politika: Sosyal adalet açısından kuramsal bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(3), s. 285-288.
- Talas, C. (1997). *Toplumsal ekonomi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Taşçı, F. (2007). *1980 sonrası Türkiye’de sosyal yardımların analizi*, 58. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tokol, A. (2000). *Sosyal Politika* (2.Baskı). Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, No:163.

- Tokol, A., & Alper, A. (2015). *Sosyal Politika*. Bursa: Dora Basım Yayın.
- Travers, M. (2001). *Qualitative research through case studies*. SAGE Publications.
- TSK Dayanışma Vakfı. (2023). *Kurumsal*. Aralık 23, 2023 tarihinde <https://www.tskdv.org.tr/tr/kurumsal/amac> adresinden alındı
- TSK Dayanışma Vakfı. (2023). *Yardımlar*. Aralık 23, 2023 tarihinde <https://www.tskdv.org.tr/> adresinden alındı
- TSK Eğitim Vakfı. (2022). *Bilgilendirme Raporu Tanıtım Konferansı*, s.9-22, Ankara.
- TSK Elele Vakfı. (2023). Bunları biliyor musunuz? *TSK Elele Vakfı Dergisi*, , ISSN: 2148-3698. 10(30), s. 53, Ankara.
- TSK Mehmetçik Vakfı. (2023). *Yardım*. Aralık 27, 2023 tarihinde <https://www.mehmetcik.org.tr/#> adresinden alındı
- Tuncay, C., & Alper, Y. (1997). *Türk sosyal güvenlik sisteminde yeniden yapılanma: Sorunlar, reform ihtiyacı, arayışlar, çözüm önerileri*. Ankara: TÜSİAD.
- Yazgan, T. (1975). *Gelir dağılımı açısından sosyal güvenlik*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi.
- Yıldırım, M. S. (2000). 93'üncü Bileşim, 2.Oturum. *TBMM Tutanak Dergisi*, 32, s. 417.